

Ez a mű most már itt marad

FARKAS ÉVA ÜVEGMŰVÉSZ ÉS DVORSZKY LÁSZLÓ TERVEZŐMÉRNÖK FÁJRONT CÍMŰ ÚJ ALKOTÁSA DOROGON

Farkas Éva üvegtervező művész és Dvorszky László tervezőmérnök egy nagyszabású műalkotással tér vissza Dorog városába. A művésznő, Farkas Éva – a munkásságát ismerők tudhatják – 1952-től itt nőtt fel, itt kapta meg legfontosabb művészeti inspirációit, s e térségben ismerkedett meg az üveggel, hogy aztán a budapesti Magyar Iparművészeti Főiskolán diplomát szerezve az 1970-es évektől számos, belső terekben otthonra lelt, funkcionális és díszítő jellegű kompozíciót készítsen el alkotótárs férjével, Dvorszky László tervezőmérnökkel közösen. A megbízásra készült munkák mellett az évek során szervesen ágyazódtak életművébe a különböző üvegtárgyak és üvegplasztikák is, amelyekből egy válogatást legutóbb 2018-ban a Dorogi Galériában tárt a település művészetkedvelő közönsége elé. Most a Farkas Éva – Dvorszky László alkotópáros munkáit őrző és alkalmazó városok – Budapest, Szeged, Miskolc, Kaposvár, Gödöllő stb. – hosszú listája végre egy dorogi monumentális alkotással is gyarapodhat: egy olyan alkotással, amely immár elválaszthatatlanul a gyermekkor, a pályakezdés színteréhez kötődik. Az új, Dorog városát gazdagító, a közelmúlt évek munkájának eredményeként megszületett, de a teljes munkásság, s a dorogi élmény- és emléktárhelyek esszenciájaként is előttünk álló *Fájront* című műalkotás különleges jegyekkel felruházott kompozíció.

A *Fájront*, a közösségben végzett munkaidő leteltét, a bányaműszak végét jelző kifejezést címében megidéző mű egyedi voltát, különlegességét mutatja, hogy nem provizórikus, nem ideiglenesen elhelyezett műalkotás, nemcsak egy időszakosan megtekinthető kiállítási tárgy, hanem az állandóság igényével megalkotott és környezetébe illesztett, határozott művészi szándékokat és közlendőket hordozó, kifejezéseket, mondandókat összegző kompozíció. Az állandóság ismérve az idő

birtokbavételének szándékát és reményét is jelzi: azt, hogy a mű jelenléte, fennmaradása nemcsak rövid évekre, hanem évtizedekre, talán évszázadokra is garantált. E követelmény, e jellemző egyúttal azt is feltételezi, hogy mind fizikai tulajdonságai, mind tartalmi jegyei révén az alkotás szervesen illeszkedjen befogadó környezetéhez: a művet körülvevő modern építészeti közeghez, amely célzatosan létrehozott, gyakorlati funkciókat szolgáló,

FARKAS Éva: *Fájront* – Bányászaink emlékére, térplasztika, Reimann Bányászattörténeti Miniverzum, Dorog | **Éva FARKAS:** *Knocking Off* – sculpture in tribute to our miners. Reimann Mining History Miniverzum, Dorog | 2021, fűjt és rogyasztott üveg, fém, 300x200x100 cm
Fotó: Dvorszky Anna

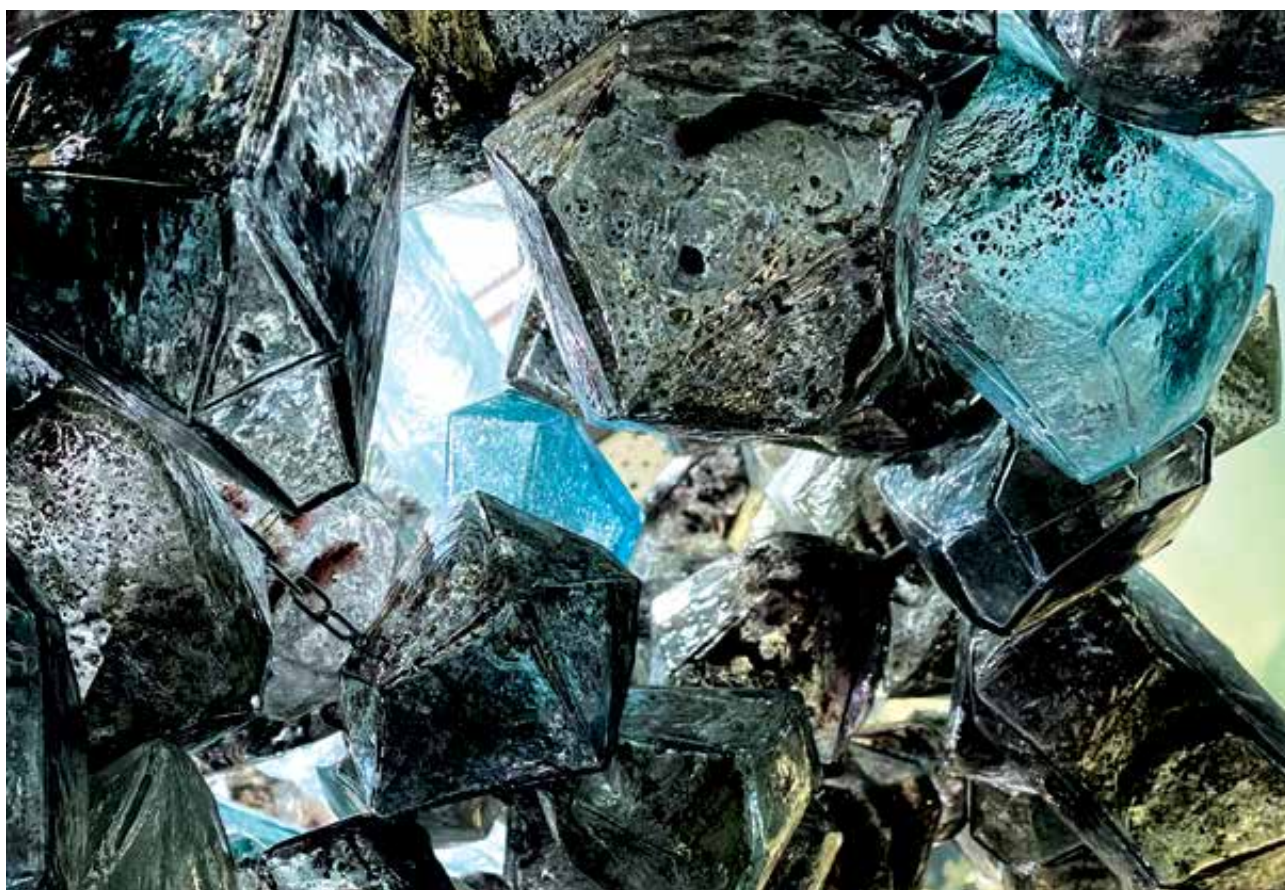

FARKAS Éva: Fájront – Bányászaink emlékére, térplasztika (részlet) | Éva FARKAS: Knocking Off – sculpture in tribute to our miners (detail)
Fotó: Dvorszky Anna

átjárható szintekre tagolódo belső tér. A 2019-ben felépített és átadott, Jaksics László építész-mérnök tervei szerint megvalósított, a bányák világát, ipari jellegét idéző Reimann Bányászattörténelmi Miniverzumban, e múzeumi létesítmény fogadóterében – most már nem szívesen használnám az előcsarnok-kifejezést – egy műalkotás sem lehet zavaró, nem lehet környezetét túlharsogó tárgy, hanem csakis a térrel együtt megszólaló, azzal harmonikusan eggyé váló tényező. Ehhez a térhez kellett tehát megtalálni a megfelelő eszközöket, méreteket és arányokat, és ezért válhatott fontos, a művet életető elemmé a monumentalitás, amely révén az alkotás intenzív hatásrendszere kibontakozhat. E cél beteljesítése érdekében nélkülözhetetlenek a művészek által mintegy észrevétlenül kijelölt, a mű által vezérelt külső – az épület udvaráról a homlokzati üvegfalon át feltáruuló – és belső befogadási nézőpontok: a látvány megragadó feltárása. Mindehhez természetesen kevés lett volna az alkotói intenció, s az akár legjobb technikai feltételeket teremtő műhely is: megrendelő és program kellett, amely megfelelő kereteket, anyagi forrásokat is biztosított a mű megvalósításához. És elmondható, hogy a megrendelő, a mecénás – Dorog városa –, az általa megválasztott program, illetve téma – a település szénbányászati múltja –, a művészek felkérése – a városhoz

erős szálakkal kötődő Farkas Éva és Dvorszky László – és az alkotók művészi leleménye, valamint mindezek együttműködése, együttjátszása révén egy mély gondolati-tartalmi mondandókat közvetítő, izgalmas formai jelenségekkel élő, mesteri anyagi-technikai megoldásokkal interpretált műalkotás született. Egy, a maga nemében napjainkban igencsak ritkán megvalósuló monumentális műalkotás – üvegművészetünkben manapság csak elvétve ünnepelhetünk új, valamely építészeti térbe komponált, művészi igénnyel megformált, autonóm kompozíciót. A jelenkori magyar művészet történetében is ünnepi ezért ez a pillanat.

Mindezekben a tulajdonképpen külső, meghatározó elemeken túl hosszan-hosszan elemezhetnénk Farkas Éva és Dvorszky László alkotásának belső, determináns tényezőit, azokat a dorogi bányászattal idéző motívumokat, amelyek felfűzéséből egy változatos, sok részletelemből egységessé ötvözött, a szó nemes értelmében vett látványos művet alakítottak a tervezők és kivitelezők. Így hivatkozhatnánk a mű lebegő voltát biztosító, függesztett megoldásra, amely a hajdani bányászöltözők láncon felhúzott ruhakötegeinek szürreális látványára emlékeztethet. De formai utalások révén megjelennek a széntömbök, a bányászszerszámok – a lapátok, a csákányok, a kalapácsok –, fel-feltűnedezik a sújtólég veszélyére figyelmeztető, a

FARKAS Éva: Fájront – Bányászaink emlékére, térplasztika (részlet) | Éva FARKAS: Knocking Off – sculpture in tribute to our miners (detail)
Fotó: Dvorszky Anna

bányászok által a mélybe vitt madárkalitka, amiként a bányászok fúvószenekarára hivatkozó trombita is. A tárgyak gazdag kollázsából – csaknem hatszáz elemből épül fel ez a kompozíció! – rendkívüli változatosságú térkonstrukció alakul, amely konstrukcióban kiemelt jelentősége van a bányák világát idéző színeknek: a feketéknek, a szürkéknek, a kékeknek, a zöldeknek és a sárgáknak. E színeket a külső, természetes megvilágítás mellett a kompozíció térformáiban elhelyezett mesterséges fényforrások keltik életre, s máris az üvegművészet egyik legfontosabb életető elemére, a fényre kell emlékeztetnünk, amely az üvegtesteket és üvegfelületeket átjárva, átvilágítva, szüremléseket, derengéseket, reflexeket keltve a valóságosság és a sejtelmesség, a komorság és a titokzatos szépség, a transzcendencia szférái felé egyszerre nyitogat kapukat. E kapuk megnyitásáról szólván az üveg varázslatos természetéről, a fény által keltett szín- és formaeffektusok mellett, s ezekkel egygyé fonódva magáról a plaszticitásról, a plasztikáról, a plasztikai jellegéről sem feledkezhetünk meg: a fújt és rogyasztott üvegtechnikával megformált üvegtestek egymáshoz kapcsolódó, sokszor variatív ismétlődésekre és változtatásokra hangolt rendszere roppant izgalmas befogadó és kisugárzó téri hatásokat indukál. Ezáltal a teljes fogadóteret áthatják a mű téri impulzusai, úgyhogy távoli befogadásra és közeli, alapos szemrevételezésre és

vizsgálatra, egyszóval átfogó, teljes és apró lépésekkel teljesített vizuális feldolgozásra ösztönöz. A természetes elemeket és az absztrakttá váló motívumokat egyként felvonultató együttes egy konkrétumokra hivatkozó és emlékképeket idéző és keltő üvegművészeti látomásként jelenik meg előttünk, amelyben a tárgyszerűség, a valóságra vonatkoztatás ugyanúgy jelen van, mint a költői hevület, a költői szárnyalás is.

FARKAS Éva: Fájront – Bányászaink emlékére, térplasztika (részlet)
Éva FARKAS: Knocking Off – sculpture in tribute to our miners (detail)
Fotó: Dvorszky Anna

FARKAS Éva: Fájront – Bányászaink emlékére, térplasztika
Éva FARKAS: Knocking Off – sculpture in tribute to our miners
Fotó: Dvorszky Anna

Farkas Éva az *Egy üvegművész önarcképe* című, 2014-ben megjelent írásában, a nyolcvanas évekre visszpillantva azt fogalmazta meg, hogy „a Tokodi Üvegyár még hosszú évekig fontos szerepet töltött be szakmai életemben, a gyár megbízásából terveztem palackokat, illatszeres üvegeket, és saját munkáimat is itt kiviteleztettem. A gyár megszűnése fájdalmas hiányt teremtett: közel kétszáz éves gyártási kultúra veszett el. A Tokodon megismert kiváló szakemberekkel ma is együtt dolgozom, de sajnos egyre kevesebben vannak”. Vagyis Farkas Éva e térség üvegművességének, üvegművészetének egyik utolsó hírmondója, ezért hát a bányászok heroikus munkája előtt tisztelgő műteremtés, emlékállítás mellett mintegy üvegművészeti mementó megtestesítője is ez az új műalkotás. Fájront – a műszak véglegesen lezárult, egy korszak most már csak emlékeinkben és csak a letűnt korszakokat idéző, pompás műalkotásainkban él tovább.

WEHNER Tibor
művészettörténész

Elhangzott 2021. szeptember 3-án a dorogi Reimann Bányászattörténeti Miniverzumban, Farkas Éva üvegművész és Dvorszky László tervezőmérnök Fájront című alkotásának felavatásán.